

munkát), továbbá a munkaiskola irodalma; Ozorai Fr. a külföldi irodalomból igen bő és tanulságos sorozatot vonultat fel, aminek kellő felhasználásáról azonban e könyv nem tud meggyőzni.

Az eddigieken kívül még egy-két bíráló észrevételt kell tennem. Kifogásolnunk kell, hogy a címlap az egészzet egy ember munkájának tünteti fel, holott a kötetben *többen* írtak önálló cikkeket. Cselekvő-oktatás helyett azt mondanám: cselekvő-nevelés; ez jobban jelölné az egész pedagógiai mozgalom alap gondolatát. A munka egyes helyein nem látjuk eléggé a vezető-fonalat. Rendkívül szembetűnő a következetlen írásmód: hol latinosan, hol magyarul, hol vegyesen ír bizonyos szakkifejezéseket (visualis, akusztikus, psychológia).

Iskoláinkban még sok mesterkelt jelenség található. A munkatanítás elvében természetszerűség rejlik: határozott alkalmazkodás a gyermek fejlődéséhez mind fizikai, mind pszichikai vonatkozásban. Feltétlenül szükséges, hogy a munkaiskola szelleme minél szélesebb körben, tehát nemcsak a népiskolában, hanem — az iskolák fokához alkalmazva — a középfokú iskolákban is gyökeret verjen.

(Szeged.)

Frank Antal.

Császár Mihály: Az Academia Istropolitana, Mátyás király pozsonyi egyeteme. Oklevéltárral. Pozsony, 1914, n 8°, 144 l.

A szerző kiadása. Ára 3 kor.

Császár Mihály könyve a pozsonyi egyetem megnyitásának emlékére készült. Pozsonynak már volt egyszer egyeteme: Mátyás király korában, — de ez az egyetem csak rövid ideig élt.

Egyetemeink közül az elsőt Nagy Lajos király alapította Pécsen (1367), a másodikat Zsigmond király Óbudán (1389). Rövid életű volt mindkettő. És nem tudott gyökeret verni a harmadik magyar főiskola, Mátyás király Academia Istropolitana-ja sem. Ennek életét deríti fel Császár Mihály komoly, tudós munkával. Nemcsak nagy gonddal kereste össze és kellő kritikával dolgozta fel a tárgyára vonatkozó történeti adatokat, hanem negyven számból álló oklevéltárat is csatolt dolgozata végére. Ez a téma, *a pozsonyi régi egyetem történetének* kérdése meg van oldva, s nem szükséges, hogy belátható időn belül más valaki is megpróbálkozzék a most közölt anyag feldolgozásával. Ezt olvasva felvetődik azonban az a gondolat, hogy mikor és miként kerül megoldásra *a pozsonyi új egyetem* kérdése? A mai ugyanis csonka egyetem. Nézetünk szerint voltaképpen nem is egyetem, legalább tudományos szempontból nem az, mert az a fakultás is lemaradt róla, mely — az orvosi és egyéb *szakképzés* mellett — egyedül képviseli a tudományos életre és a tudományokra

való nevelést: a filozófiai fakultás. Hogy a papnöveldek, jogakadémiaiak, orvosi karok mennyire az életre nevelnek s ezzel szemben a filozófiai kar (ha arra való tanárok nyernek kinevezést) milyen szolgálatot tesz a tudósképzésnek, azt minden elfogulatlan szemlélő tudja. S most kaptunk egy úgynevezett egyetemet, egy tudományos-intézményt, melyről épen az hiányzik, ami a XX. század tudományosságának természetszerű fejlődése miatt nem hiányozhat, a tudósképző testület: a filozófiai kar.

Mindezt pedig két okból emlitem: 1. Egész sor olyan életképtelen középiskolánk van, amelyek bárkinek a kára nélkül nyugodtan becsukhatók s amelyek közül háromnak fenntartási költségei fényesen fedeznék a filozófiai fakultásra eső évi kiadásokat. 2. Mátyás király pozsonyi egyetemének története — *historia est magistra vitae* — egyik jeles példája annak a tételnek, hogy a betetőzés nélkül hagyott egyetemek sorsa egy: a lassú haldoklás vagy legalább is a virágzásra való képtelenség.

Pintér Jenő.

Görögné Beke Margit: Ata könyve. Budapest 1915. Singer és Wolfner; k 8° 47 lap, 1 kor.

Ata a szerzőnek másfél évés leánykája, e könyvecskében általan az egészséges, eleven gyermek, ahogy teremődik: kómikusnak és felemelőnek, az emberi igazság és szépség romlatlan és mélységes őforrásának. Az a kor, melyben a kegyetlen tanulás még nem kényszeríti a kis lélek földjét gabonát teremni, mikor még hozhat virágokat, hamar elszáll. Múló kincseit gyöngéd és értő kézzel gyűjtötte össze a művelt anya, hogy leírja bennök azt a jórészt átkutatatlan periódust, melyben még inkább vagyunk állatok és angyalok, mint emberek. Ahogy «szabadon és mélyen» a gyermek lelkébe tekintve száz apróságra, főleg a gyermek «életművészetére» figyelmeztet, sokszor kelti azt az érzést, hogy a lét nagy és rejtelmes titkaihoz közelebb jutnánk, ha e forrás fenekéig láthatnánk: oly pompás perspektivákat nyitnak megfigyelései (sokszor e tény hangsúlyozása nélkül), nemcsak igazolnak már jól ismert igazságokat, de bevilágítanak újabb igazságok útjára is és sokszor mutatja, hogyan találkoznak össze a gyereknél szükségképen a «tudók és öntudatlanok — kultúrás lélekbűvárok és egyszerű ösztömberek — ifjú vágódók és megrokkant vándorok». Itt csak néhány pontra mutat-hatok rá, elsősorban néplélektani igazságokhoz vezetőkre.

A gyermek átlátszó cseleiben a legalsóbb fokon álló természeti ember naiv furfangossága elevenedik meg; ugyanígy jellemzi mindkettejüket a képzetek hirtelen váltakozása és ugyanazért nem cso-